

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย

(Summary)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทาบิถมในบ่อดินของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 65.66 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 47 ปี มีอายุน้อยที่สุด 25 ปี และมีอายุมากที่สุด 68 ปี โดยส่วนใหญ่จบ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีรายได้รวมจากในและนอกภาคการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 113,759.6 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้รวมน้อยที่สุด 12,500 บาทต่อปี และมากที่สุด 850,000 บาทต่อปี มีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาเป็นอาชีพเฉลี่ยประมาณ 2 ปี โดยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาเป็นอาชีพน้อยที่สุด 0 ปีและมากที่สุด 6 ปี มีขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลาเฉลี่ยประมาณ 1 ไร่ ขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลาน้อยที่สุด 0.25 ไร่ และมีขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลามากที่สุด 3 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสถาบันการเกษตรโดยเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มากที่สุด เกษตรกรส่วนใหญ่รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาทาบิถมโดยการติดต่อกับเพื่อนเกษตรกร และผู้ให้ข้อมูลเคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง 2 ครั้งต่อปี

ผลการศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ

ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินในด้านต่าง ๆ ของโครงการฯ เป็นดังนี้

ด้านการประชาสัมพันธ์

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจด้านการประชาสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.65) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมากในประเด็นการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้ทราบผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบล การที่เจ้าหน้าที่ได้ชี้แจงรายละเอียดและวิธีการดำเนินงานของโครงการฯ ให้เข้าใจก่อนเข้าร่วมโครงการฯ และเจ้าหน้าที่ที่ทำการชี้แจงรายละเอียดและวิธีการดำเนินงานของโครงการฯ ตามลำดับ ส่วนประเด็นข้อมูลที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ที่ชี้แจงรายละเอียดและวิธีการดำเนินงานของโครงการฯ ระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้ทราบ วิธีการที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการชี้แจงรายละเอียดและวิธีการดำเนินงานของโครงการฯ การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้ทราบทางป้ายโฆษณาที่ทางเจ้าหน้าที่ได้จัดทำขึ้น และการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้ทราบทางสื่อมวลชน ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ด้านการคัดเลือกเกษตรกร

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมากในประเด็นความเหมาะสมของเกณฑ์ในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ความยุติธรรมในการดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ เจ้าหน้าที่ที่ทำการดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ความชัดเจนของเกณฑ์ในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ และวิธีการที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ตามลำดับ ส่วนประเด็นความเหมาะสมของระยะเวลาในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ด้านการถ่ายทอดความรู้

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมากในประเด็นการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการดูแลรักษาน้ำเขียว การถ่ายทอดความรู้เรื่องสาเหตุของการเกิดโรค การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องขั้นตอนในการทำน้ำเขียว การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องขั้นตอนในการเตรียมบ่อ การถ่ายทอดความรู้เรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาหาร การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องประโยชน์ของน้ำเขียว การถ่ายทอดความรู้เรื่องการให้อาหารปลา การถ่ายทอดความรู้เรื่อง ชนิดของอาหารสมทบ การถ่ายทอดความรู้เรื่องลักษณะอาการเป็นโรคของปลา การถ่ายทอดความรู้เรื่องอัตราการใช้ปุ๋ยและยา และการถ่ายทอดความรู้เรื่อง

การควบคุมและป้องกันโรคปลา ส่วนประเด็น การถ่ายทอดความรู้เรื่องวิธีการปล่อยลูกปลาลงเลี้ยง การถ่ายทอดความรู้เรื่องวิธีที่ใช้ในการจับผลผลิต การถ่ายทอดความรู้เรื่องช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปล่อยลูกปลาลงเลี้ยง การถ่ายทอดความรู้เรื่อง ตลาดและการจำหน่าย และการถ่ายทอดความรู้เรื่องช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจับผลผลิต ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.60) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมากในประเด็น การสนับสนุนลูกพันธุ์ปลาทับทิมจากกรมประมง สำหรับประเด็นจำนวนของลูกพันธุ์ปลาทับทิมที่ได้รับจากกรมประมง ขนาดของลูกพันธุ์ปลาทับทิมที่ได้รับจากกรมประมง และอัตราการรอดตายของลูกพันธุ์ปลาทับทิมที่ได้รับจากกรมประมง ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ด้านการติดตามผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ประมง

ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.55) โดยผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับมากในประเด็นการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ประมง ส่วนประเด็นเจ้าหน้าที่ประมงที่มาเยี่ยมเยียนและให้ความรู้เพิ่มเติม การให้ข้อมูลและความรู้เพิ่มเติมของเจ้าหน้าที่ประมง ความถี่ในการเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ประมงและการช่วยแก้ไขปัญหาลูกปลาลงเลี้ยงปลาทับทิมให้แก่เกษตรกร ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ

อายุ และระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินในด้านการคัดเลือกเกษตรกร และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องปลาทับทิมทางโทรทัศน์ของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินในด้านการถ่ายทอดความรู้ สำหรับเพศ รายได้ ประสบการณ์ในการเลี้ยงปลา ขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลา การเป็นสมาชิกกลุ่มด้านการเกษตร การรับรู้ข่าวสารเรื่องการเลี้ยงปลาทับทิมทางสื่ออื่น ๆ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมง ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน

ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในทัศนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดินของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

1. **ด้านการประชาสัมพันธ์** พบว่า การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้ทราบทางสื่อมวลชนยังมีน้อย ไม่ทั่วถึงและระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างสั้น ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้ทราบทางสื่อมวลชนให้มากขึ้น
2. **ด้านการคัดเลือกเกษตรกร** พบว่า ระยะเวลาในการคัดเลือกเกษตรกรนั้นนานเกินไป วิธีการที่เจ้าหน้าที่ใช้ในการคัดเลือกไม่เหมาะสม และเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรไม่ค่อยมีความเป็นกันเอง ควรใช้ระยะเวลาในการคัดเลือกให้น้อยลง ควรใช้วิธีการคัดเลือกที่เหมาะสม และเจ้าหน้าที่ควรมีความเป็นกันเองมากกว่านี้
3. **ด้านการถ่ายทอดความรู้** พบว่า การถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ประมงนั้น ค่อนข้างเร็วเกษตรกรตามไม่ค่อยทันและบางเรื่องค่อนข้างยาก เจ้าหน้าที่ควรจะมีการสาธิตให้ดูเพื่อที่จะได้เข้าใจได้ง่ายขึ้นและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
4. **ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต** พบว่า จำนวนลูกพันธุ์ปลาตะเพียนที่ได้รับค่อนข้างน้อย มีขนาดเล็ก และไม่ค่อยแข็งแรง ทำให้เมื่อปล่อยลูกปลาลงเลี้ยงแล้วลูกปลาเหลือรอดน้อย ซึ่งทางกรมประมงควรคัดเอาเฉพาะลูกพันธุ์ปลาตะเพียนที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีความสมบูรณ์แข็งแรงมาแจกให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ
5. **ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน** พบว่า ความถี่ในการเยี่ยมเยือนของเจ้าหน้าที่น้อย ซึ่งเจ้าหน้าที่ประมงควรออกไปให้คำแนะนำและเยี่ยมเยือนเกษตรกรให้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

(Implications)

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอตามประเด็นสำคัญ คือ ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน

1. ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินในด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการคัดเลือกเกษตรกร ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และด้านการติดตามผลการดำเนินงาน

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในด้านการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต และด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุเทพ พานิชพันธุ์ (2541: 112) ที่พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตทางการเกษตร จังหวัดอุบลราชธานี มีความพึงพอใจในระดับปานกลางในด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และด้านการติดตามนิเทศงาน ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าหากโครงการมีมาตรการที่ให้เกษตรกรรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ และมีส่วนร่วมในโครงการมากขึ้น ระดับความพึงพอใจย่อมมากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งติดตามผลการดำเนินงาน เนื่องจาก การเลี้ยงปลาทับทิมเป็นสิ่งใหม่ เกษตรกรอาจจะมี ความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงไม่มากนัก ซึ่งเจ้าหน้าที่ควรมีการเข้าไปดูแลเกษตรกรอย่างใกล้ชิด การให้เกษตรกรได้รับการทัศนศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาทับทิมให้มากขึ้น เกษตรกรย่อมมีความพึงพอใจมากขึ้นนั่นเอง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินมีความพึงพอใจในระดับมากในด้านการคัดเลือกเกษตรกร และด้านการถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้เนื่องมาจากเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกเกษตรกรนั้นมีความชัดเจน มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ง่ายไม่ซับซ้อน เช่น เกษตรกรรายใดมีบ่อดินและน้ำเพียงพอต่อการเลี้ยงปลาทับทิม ก็สามารถเข้าร่วมโครงการฯ ได้ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ที่ทำการดำเนินการคัดเลือกคือ สมาชิกวงค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั้นซึ่งเกษตรกรคุ้นเคยและเชื่อมั่น ซึ่งเป็นที่พอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ตลอดจนทางโครงการฯ มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ซึ่งไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน และสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดเป็นเรื่องที่เกษตรกรจำเป็นต้องรู้และเข้าใจเพื่อให้สามารถปฏิบัติ

ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จึงจะทำให้การเลี้ยงปลาทับทิมประสบความสำเร็จ แสดงให้เห็นว่าความรู้ที่เจ้าหน้าที่ถ่ายทอดให้นั้นมีประโยชน์และเป็นที่ต้องการของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโครงการฯ อย่างแท้จริง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ในการเลี้ยงปลา ขนาดพื้นที่บ่อเลี้ยงปลา การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาทับทิม และการติดต่อเจ้าหน้าที่ประมง

ผลการวิจัยพบว่า อายุ และระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินในด้านการคัดเลือกเกษตรกร ส่วนการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ประมงของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินในด้านการติดตามผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ประมง และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องปลาทับทิมทางโทรทัศน์ของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน ในด้านการถ่ายทอดความรู้ โดยมีประเด็นการอภิปรายดังนี้

2.1 อายุ เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินในด้านการคัดเลือกเกษตรกร ทั้งนี้เนื่องจากอายุ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนเรามีความแตกต่างกันคนที่มีความรู้ความเข้าใจต่างกันจะมีความรู้ความรับผิดชอบ ประสบการณ์ ความสนใจ ความจำความสามารถในการแก้ปัญหา บุคลิกภาพและวุฒิภาวะทางด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป บุคคลที่มีอายุต่างกันจะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันออกไปในแต่ละองค์ประกอบของงาน อายุของบุคคลมีทั้งส่วนสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 25) ที่พบว่า อายุมีผลต่อเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ผู้ใหญ่มีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มากกว่าคนที่อายุน้อย

2.2 ระดับการศึกษา เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติค่า Chi-square พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันมีผลทำให้ระดับความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินในด้านการคัดเลือกเกษตรกรแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากระดับการศึกษาของบุคคลทำให้ความรู้ที่ติดต่อองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคคลที่

แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับรัชนีกร เศรษฐโฐ (2528: 143) ได้ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาเป็นกรรมวิธีหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้ในชีวิตอันจะทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถ เจตคติ ค่านิยม หรือคุณธรรม และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ กลายเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

2.3 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาทับทิม เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาทับทิมทางโทรทัศน์ของผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน ในด้านการถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรที่อยู่ใกล้ตัวเมืองและมีสื่อวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง จะมีโอกาสตัดสินใจรับวิทยาการใหม่ ๆ ได้ดีกว่าเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลหรือไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรเลย ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญญา หิรัญรัมย์ (2529: 180) ใน ปรัชชาติ อำมาตย์โยธิน (2538: 13) กล่าวว่า เกษตรกรที่อยู่ใกล้ตัวเมืองและมีสื่อวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง มีโอกาสได้อ่านหนังสือพิมพ์ จะมีโอกาสตัดสินใจรับวิทยาการใหม่ ๆ ได้ดีกว่าเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลหรือไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรเลย นอกจากนั้น ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าการออกเยี่ยมเกษตรกรทำให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบถึงทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการส่งเสริมที่รัฐดำเนินอยู่ทำให้เกิดความอบอุ่นแก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรเกิดทัศนคติที่ดีต่อรัฐที่ไม่ทอดทิ้งเขาเหล่านั้น

3. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในทัศนะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดินของจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากวุฒิการศึกษาของเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา การถ่ายทอดความรู้ในด้านต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ประมงนั้น อาจจะค่อนข้างเร็วทำให้เกษตรกรตามไม่ค่อยทันและบางเรื่องค่อนข้างยาก ในขณะที่เดียวกันพันธุ์ปลาที่ได้มีจำนวนไม่เพียงพอและอัตราการรอดต่ำเพราะปลาไม่ค่อยสมบูรณ์ ซึ่งในการสนับสนุนพันธุ์ปลาให้กับเกษตรกรควรคัดเอาเฉพาะลูกพันธุ์ปลาทับทิมที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งมีความสมบูรณ์แข็งแรงมาแจกให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย (Recommendations from the Findings)

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในบ่อดิน ซึ่งสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่มีหน้าที่วางแผนส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิม สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขแผนงานส่งเสริมการเลี้ยงปลาทับทิมในพื้นที่เป้าหมายใหม่ที่ต้องการ จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงว่า การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ให้เกษตรกรทราบทางสื่อมวลชนยังมีน้อย ทางโครงการฯ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น โดยอาศัยสื่อทุกรูปแบบและเพิ่มความถี่ในการประชาสัมพันธ์ โดยมีประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เช่น เสียงตามสาย ป้ายโฆษณา ตลอดจนระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์ควรมีระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรทราบรายละเอียดและวิธีการดำเนินการของโครงการได้มากยิ่งขึ้น แนวทางหนึ่งที่เป็นไปได้คือ การประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานอื่นในชุมชน เช่น ผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการช่วยประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้นำชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรใช้ชุมชน การสื่อสารข้อมูลผ่านองค์กรท้องถิ่นจะทำให้การถ่ายทอดข้อมูลมีประสิทธิภาพ หรืออาจจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชนชุมชน เป็นต้น

2. ในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต โครงการฯ พันธุ์ปลาที่เจ้าหน้าที่นำมาให้เกษตรกรเลี้ยงควรเป็นปลาที่มีความแข็งแรงสมบูรณ์ มีจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนพื้นที่บ่อ ในขณะที่ขบวนการปัจจัยการผลิตที่แจกจ่ายให้กับเกษตรกรควรมีคุณภาพมากขึ้น

3. เจ้าหน้าที่ควรมีการเยี่ยมชมเกษตรกรให้มาก เนื่องจากในช่วงแรกของการเลี้ยงเกษตรกรไม่มีความรู้ในการเลี้ยงปลามากนัก ทั้งนี้เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรได้ทันเวลา หากเกษตรกรมีปัญหา นอกจากนั้นควรเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่โดยการเพิ่มความถี่ในการเข้าไปเยี่ยมชมเกษตรกร การปรับปรุงประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ เช่น ควรพูดคุย ๆ กับเกษตรกร การใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ ตลอดจนการสาธิตประกอบการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น

4. สำหรับในการคัดเลือกเกษตรกร เจ้าหน้าที่ควรยึดตามหลักเกณฑ์ที่โครงการกำหนดไว้ให้ชัดเจน โดยพิจารณาจากเกษตรกรที่มีความพร้อม และมีความสนใจที่จะเลี้ยงปลาอย่างแท้จริง เพื่อให้ผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ เนื่องจาก

เกษตรกรบางรายไม่มีความสนใจอย่างแท้จริง และบางรายเข้าร่วมโครงการเพียงเพื่อต้องการปัจจัยการผลิตเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendations for Further Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดิน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดินของจังหวัดนครศรีธรรมราช เท่านั้น ผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดอยู่มาก เนื่องจากปลาตะเพียนที่เลี้ยงยังไม่ได้จับจำหน่าย จึงควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ ไปใช้ในการเลี้ยง โดยเป็นการศึกษาตั้งแต่กระบวนการเริ่มโครงการไปจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิตและจำหน่ายผลผลิต ทั้งเพื่อจะได้ทราบถึงความพึงพอใจของเกษตรกรได้ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น
2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดินของจังหวัดนครศรีธรรมราช เท่านั้น ดังนั้นหากมีการศึกษาในครั้งต่อไป ควรศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดินในพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะในภาคใต้ตอนบน ซึ่งจะช่วยให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดินและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อโครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดิน ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะได้มากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องต้นทุนการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงปลาตะเพียน เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนการผลิตและสถานะการตลาด เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการมากขึ้น
4. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาด้านการผลิตซึ่งเป็นอุปทาน (supply) ของการผลิตปลาตะเพียนในบ่อดิน ดังนั้นการศึกษากครั้งต่อไปควรศึกษาด้านอุปสงค์ (demand) ของผู้บริโภคปลาตะเพียน เพื่อให้ทราบปริมาณความต้องการของผู้บริโภคที่แท้จริง ทั้งนี้จะได้ให้เกษตรกรผู้ผลิตวางแผนการผลิตได้ และหากการวางแผนการผลิตดี อาจจูงใจให้เกษตรกรรายอื่นเข้าร่วมโครงการมากขึ้น